

בתוך עמי אנכי יושבת

דברים כ"ט:ט'-י"א

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם וקנייכם ושריכם כל איש ישראל: טפכם ושריכם וגרר אשר בקרב מוֹזְזִיךְ מוֹזֵטֵב עִצְיֶךָ עַד שֶׁיָּאֵב מִיְמֶיךָ: לְעֶבְרֶךָ בְּבְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ וּבְאֵלָתוֹ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם:

You are all standing this day before Hashem, your G-d the leaders of your tribes, your elders and your officers, every man of Israel, your young children, your women, and your convert who is within your camp both your woodcutters and your water drawers, that you may enter the covenant of Hashem, your G-d, and His oath, which Hashem, your G-d, is making with you this day,

אור החיים פסוק ט

אתם נצבים צריך לדעת כוונת מאמר זה עוד למה הוצרך לפרט ראשיכם וגו' טפכם וגו', ולא הספיק לומר בדרך כלל כולכם עוד צריך לדעת טעם הברית הזו, הלא בסמוך (לעיל כח ט) אמר אלה דברי הברית, ואם רצה לכלול גם האמור בפרשה זו בכלל הברית היה לו להקדים הדברים, ויאמר על הכל אלה דברי הברית: ונראה כי כוונת משה בברית זו היא להכניסם בערבות זה על זה, כדי שישתדל כל אחד בעד חבירו לבל יעבור פי ה', ויהיו נתפסים זה בעד זה והעד הנאמן מה שגמר אומר הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו וגו', הרי שעל הערבות מדבר הכתוב, ואין זה הברית שאמר בסוף פרשת תבא כי אותו ברית הוא על עצמן, וזה שיתחייב כל אחד על אחיו העברי כפי היכולת שביד כל אחד:

ומעתה באנו להבין מאמר אתם נצבים שהכוונה היא על דרך אומרו (רות ב ו) הנצב על הקוצרים, לשון מינוי, ואומרו כולכם פירוש כולם יש עליהם עול זה, כל אחד לפי מה שהוא, על דרך אומרו ז"ל במסכת שבת (נד:) כל מי שיש בידו למחות בכל העולם נתפס על כל וכו', וכל מי שיש בידו למחות באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, וכל מי שיש בידו למחות בבני ביתו נתפס על וכו':

והוא מה שפרט הכתוב כאן ואמר ראשיכם וגו', שכל אחד יתחייב כפי מה שיש בידו, ראשיכם הם הגדולים שכולן שיכולין למחות בכל ישראל, אלו יתחייבו על הכל, שבטיכם כל שבט ושבט יתחייב על שבטו, זקניכם ושוטריכם כל זקן יתחייב על משפחתו, כל איש ישראל הם ההמון כל אחד יתחייב על בני ביתו:

לזה הפסיק הכתוב כאן וסדר טפכם וגו' בפני עצמם, כי אלו אחרים נתפסים עליהם שהם הרשומים בפסוק שלפניו, כל אחד כפי מה שהוא, ואין הם נתפסים על אחרים, שהטף אינם בני דעה, והנשים כמו כן, הגרים גם כן אין להם להשתרר על ישראל, וכמו שדרשו ז"ל (יבמות מה:) בפסוק שום תשים עליך וגו' (לעיל יז טו), כל משימות שאתה שם עליך לא יהיה אלא מקרב אחיך, ולא גרים, אבל ישראל חייבין עליהם כאומרו ז"ל (קידושין ע:) קשים גרים לישראל כספחת, ופירושוהו לפי שאינם מלמדים אותם ככל הצורך, הא למדת שנתפסים עליהם:

עוד רמז באומרו אתם נצבים לפני ה', לפי שכל שהוא מרוחק מהקדושה קומתו נמוכה וראשו שפלה, לזה אמר כי להיותם לפני ה' נצבו ונשאו ראשם:

שפתי חיים מועדים ח"א עמ' צ"ד-צ"ה

אמנם מעשי האדם שעברו קובעים את בדין ר"ה אולם לא העבר העיקר אלא העתיד. דין ר"ה אינו כמשפט בשר ודם שנשפט על מעשיו בעבר ועליו לתת עליהם דין וחשבון, ולפי זה נקבע השכר או העונש. אמנם כך יהיה המשפט ביום הדין הגדול והנורא שבו ידונו כל המעשה שנעשה בעבר כדי לקבוע את השכר או העונש. אבל דין ר"ה אינו כן, בו עוסקים בעיקר על העתיד. הדין היא תוצאה מייחודו של היום, מכיון שיום זה הוא ראש השנה הכולל בו כל השנה הבאה. מימלא דן השי"ת במהות הראש שיינתן לנו מה נקבל לצורך השנה החדשה. זהו היום הרת עולם' משלון הריון – ביום זה מקופל כל עתיד השנה הבאה, ולכן, היום יעמיד במשפט'...

... כך גם דין ר"ה הוא כעריכת תקציב ולא כמשפט. בר"ה הנידון הוא על תקציב השנה הבאה כלומר אילו כלים ואמצעים יינתנו לנו כדי שנעמוד בתפקיד השנה החדשה, על אדם מקבל בר"ה תפקידים וכלים לעמוד בתפקידו. ועל זה הוא הנידון אילו כלים יקבל לעבודתו בשנה הבאה.

גמ' ראש השנה יא.

רבי אליעזר אומר מניין שבתשרי נולדו אבות שנאמר ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג ירח שנולדו בו איתני עולם מאי משמע דהאי איתן לישנא דתקיפי הוא כדכתיב איתן מושבך ואומר שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ ואומר קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות מדלג על ההרים בזכות אבות מקפץ על הגבעות בזכות אמהות

פרקי מחשבה: ירח האיתנים עמ' ט"ז

כל מועד בו מרומז אחד מן האבות: ראש השנה מכוון כנגד אברהם אבינו, יום כיפור מכוון כנגד יצחק וסוכות מכוון כנגד יעקב. בראש השנה מתחילה שנה חדשה, כנגד אברהם אבינו שהיה ראש האומה הישראלית, בשביל אברהם אבינו נברא העולם

מדרש רבה בראשית פרשה יב פסקה ט

אמר רבי יהושע בן קרחה בהבראם באברהם בזכותו של אברהם

ספר המצות להרמב"ם – מצות עשה – מצוה ג

היא שצונו לאהבו יתעלה וזה שנתבונן ונשכיל מצותיו ופעולותיו עד שנשיגהו ונתענג בהשגתו תכלית התענוג וזאת היא האהבה המחוייבת ולשון ספרי לפי שנאמר ואהבת את ה' אלהיך איני יודע כיצד אוהב את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם כבר בארו לך כי בהשתכלות תאמת לך ההשגה ויגיע התענוג ותבא האהבה בהכרח וכבר אמרו שמצוה זו כוללת גם כן שנדרש ונקרא האנשים כלם לעבודתו ית' ולהאמין בו וזה כשתאהב אדם תשים לבך עליו ותשבחהו ותבקש האנשים לאהב אותו וזה על צד המשל כן כשתאהב האל באמת כמה שהגיע לך מהשגת אמיתותו הנה אתה בלי ספק תדרש ותקרא הכופרים והסכלים לידיעת האמת אשר ידעת אותה ולשון ספרי ואהבת את ה' אהבהו על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן ר"ל כמו שאברהם בעבור שהיה אוהב השם כמו שהעיד הכתוב אברהם אוהבי שהיה גם כן לגודל השגתו דרש האנשים אל האמונה מחוזק אהבתו כן אתה אוהב אותו עד שתדרש האנשים אליו:

גמ' עבודה זרה ד.

רב פפא רמי כתיב אל זועם בכל יום וכתוב לפני זעמו מי יעמוד לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור

רש"י

ביחיד – מי יעמוד: בצבור – אף על גב דכל יום זועם מתקיימין:

גמ' בריתות ו:

א"ר הנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטרת אביי אמר מהכא ואנודתו על ארץ יסדה:

רש"י

ואנודתו – משמע שכולן ביחד אז על ארץ יסדה:

גמ' מנחות כז.

ד' מינין שבלולב ב' מהן עושין פירות וב' מהם אין עושין פירות העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין ושאין עושין פירות יהיו זקוקין לעושין פירות ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיו כולן באגודה אחת וכן ישראל בהרצאה עד שיהיו כולן באגודה אחת שנאמר הבונה בשמים מעלותיו ואנודתו על ארץ יסדה

עלי שור ח"ב עמ' תי"ח

הרשעים זקוקים לצדיקים – נוחא, אך הצדיקים זקוקים לרשעים אתמהה? הם הם הדבדים: הכלל ישראל הוא כלל, ורק בתורת כלל יכולים לבא לפני הקב"ה בתפילותיהם, ולכלל כולם שייכים, הרשעים וגם הצדיקים... האדם הפרטי חייב להיות איש הכלל! לא קל הוא הדבר, כי הפרט רואה בחייו הפרטיים את כל החיים, להכיר את הכלל, ולהבחין את עצמו כעלה קטן בעץ – כמה צריך להתעלות כדי להכיר זאת! אבל הכרה זאת הכרחית היא לאדם אם הוא רוצה לבנות חייו על האמת.

שם עמ' תי"ט

רבינו הגאון ר' ישראל זללה"ה השריש בנו כי העצה היחידה לזכות בדין היא להיות איש שרבים צריכים לו.

גמ' ראש השנה יח.

בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון: מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון (אמר) רב יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת

עלי שור שם

כי אע"פ שדנים כל אחד ואחד ביחידות עצם הדין הוא עד כמה האדם שייך לכלל. וכך אמר הגרי"ס כשמתפללים בתפילה זכרנו לחיים אומרים תיכף למענך אלקים חיים, שאין לאדם לבקש אלא למענך.

שור אורח חיים סימן תקפא

ר' חנינא ור' יהושע אומרים איזו אומה כאומה זו שיודעת אופיה של אלקיה פי' מנהגיו ודיניו שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואין חותך צפרניו לפי שאינו יודע איך יצא דינו אבל ישראל אינן כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ומחתכין צפרניהם ואוכלין ושותין ושמחין בר"ה לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס לפיכך נוהגין לספר ולכבס בער"ה ולהרבות מנות בר"ה ומכאן תשובה למתענין בר"ה

מלכים ב פרק ד': י"א-י"ג

ויהי היום ויבא שְׂמֹנֶה ויסר אֶל הָעֵלִיָּה וישָׁכַב שְׂמֹנֶה: ויאָמַר אֶל גִּיְזְזֵי נְעָרוֹ קְרָא לְשֹׁנְמִית הַזֹּאת ויקְרָא לָהּ וַתַּעֲמֹד לְפָנָיו: ויאָמַר לוֹ אָמֵר נָא אֵלֶיהָ הִנֵּה זוֹרְדָת אֵלֵינוּ אֵת כָּל הַזֹּרְדָה הַזֹּאת מִה לַעֲשׂוֹת לָךְ הִישֵׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שֵׁר הַעָבָד וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנִכִּי יִשְׁבֶּת:

זוהר חלק א דף סט/ב

מנלן משונמית, דההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה, וקב"ה דאין עלמא, וכדין אמר לה אלישע (מלכים ב ד יג) היש לדבר לך אל המלך, דא קב"ה, דכדין אקרי מלך, מלך הקדוש מלך המשפט, ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת, לא בעינא דידכרון לי וישגחון בי, אלא בתוך עמי, מאן דעייל רישיה בין עמא (כלא), לא ישגחון עליה למידן ליה לביש, בגיני כך אמרה בתוך עמי.

שפתי חיים מועדים ח"א עמ' צ"ז

כיון שהעמיד הוא הקובע משום כך כל תפילות ר"ה הן בקשות על תכלית הבריאה. מכיון שביום זה אנו מקבלים חלק מתפקיד הבאת הבריאה אל תכליתה והדין הוא לפי תחזית העתיד, מה יהיה תפקידנו בשנה זו, לכן אנו מביעים את שאיפתנו וגעגועינו לתכלית הבריאה – מלכות שמים. אנו מפנים את מבטנו בר"ה לקראת העתיד כי למי נותן הש"ת חלק וכלים למילוי התפקיד בהבאת כבוד שמים? למי שחפץ באמת לכך. השנה הטובה החיים והפרנסה אינם אלא כלים למען הבאת תכלית הבריאה – גילוי כבוד שמים.

